

שופרה של אחדות

רועי אלעד

ראשי פרקים:

יובל

יום הכיפורים שביובל

יובל ליום כיפור

שופר קטן

שופר גדול

בשנה האחרונה אירע האיירוע הקשה ביותר שעם ישראל חווה מאז השואה הארורה, ומאז שרויים אנו במלחמה עקובה מדם, ארוכה ומתמשכת. אף לא אחד יכול היה להאמין לשפטים שעוללו המחבלים לרבים כל כך מאחינו, בעוד שאנחנו חיים במדינה חזקה ויציבה כפי שחשבנו. ברור לכל כי המציאות יצאה מסדרה בשמחת תורה, וכי עלינו לנסות להבין מה הקב"ה מבשר לנו בנקודת שבר זו. במאמר זה, בעזרת מקורות חכמינו ומאורעות היסטוריים, אנסה לשפוך מעט אור על העלטה הרבה שאנו מצויים בתוכה כעת.

יובל

התורה בספר ויקרא כותבת:

”וּסְפַרְתָּ לָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יָמֵי שִׁבְעַת שָׁבָתֹת הַשָּׁנִים תִּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה. וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבַעִי בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְצְכֶם. וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְץ לְכָל־יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִהְיֶה לָכֶם וְשָׁבַתֶם אִישׁ אֶל־אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ.” (ויקרא כה ח-י).

התורה מצווה על מצוות היובל, אחת לחמישים שנה תגיע שנת היובל. שנה זו הינה שנה קדושה בה מלבד שביתת הארץ שבה, ביום הכיפורים שבא בעקבותיה יתקע בשופר ומתוך כך העבדים ישתחררו מעבדותם והאדמות ישובו לבעליהם. יש לעמוד על מהותה של מצווה

זו - מה עניין שחרור העבדים והשבת האדמות פעם בחמישים שנה?

נראה להגיד כי טמון במצווה זו עקרון עמוק ונסתר הנכון גם לימינו.

כותב המהר"ל בספרו 'גור אריה': "היובל הוא חזרת הכל לחזקתו הראשונה להיות כבראשונה". לפי המהר"ל אם כן, עניין היובל הוא להשיב את המציאות לשורשה וחזקתה הראשונית. לכן, האדם שב אל אדמתו המקורית והעבד חוזר להיות בן חורין.

מתוך עיון בכתבי הרב קוק בספרו 'עין איה' נמשיך ונרחיב את העקרון שהציב המהר"ל. מקדים הרב, מקובלנו שהעיר סדום התקיימה חמישים ושתיים שנים טרם שנחרבה.² הרב קוק עומד על סיבת חורבנה לאחר משך תקופה זו דווקא ואומר:

האלהים עשה את האדם ישר, ופנימיותו של האדם נוטה לטוב תמיד מצד נפשו האלהית. אמנם חיצוניותו, מצד חמרו, נוטה לרע, ויצר מחשבות לבו פונות לרעה יותר מצד החברה שהיא מקלקלת דרכיה כל זמן שמסתכלת רק בחיצוניותו של האדם.

מסביר הרב, שהאדם בפני עצמו נברא ישר וטוב, ובמידה ולא היה מתערב בחברה לעולם, הוא היה נשאר טוב כבטבעו.³ אולם, כאשר ישנו קיבוץ אנושי כעיר, כל אדם אינו יכול להכיר בטוהר הפנימי של חבריו, אלא רק בצדדיהם החיצוניים, שהם נוטים לרע. ומשום שתכלית הקיבוץ היא היחסים הציבוריים בין פרטי הקיבוץ, אזי אט אט הנטיה הרעה היוצאת מההשקפה החיצונית תחל את השפעתה ותאפיל על הטובה הטבעית הטמונה בכל אדם מצד פרטיותו. כן העיר סדום, דרכיה הושחתו לגמרי בשל הקיבוץ האנושי שבה המבליט את החיצוניות החומרית הרעה. ממשיך הרב:

היובל שהוא חמישים שנה הוא אמנם ערך לתקופה. החיים מתהלכים כשלשלת, כל תקופה מחוברת היא ברתוקות התולדה עם שלפניה ומתקשרת גם כן עם שלאחריה, על כן חמישים ושתיים שנה הוא הזמן המוכרח לקשר תקופה שלמה בעבר ואל העתיד.⁴

כלומר, ערך אותן חמישים ושתיים שנים בהן התקיימה סדום הוא כערך תקופה שלימה,

1 גור אריה על ויקרא כ"ה ט.

2 ראה מס' שבת דף י' עמ' ב.

3 להרחבה ראה: אורות התורה יא ב, אורות התשובה טו י, עין איה שבת פרק שני פסקה צא.

4 עין איה שבת פרק ראשון פסקאות כא-כג.

שהיא חמישים שנים, ועוד שנתיים לפנייה ולאחריה המקשרות את אותה התקופה עם התקופה הקודמת לה והתקופה הממשיכה אותה. לפיכך נמצא כי חמישים השנים, שהן ערך שנות היובל - מסמלות תקופת זמן משמעותית המסוגלת לתהליכים להשתרש בחברה באופן מהותי ועצמי. כך מובן התהליך שהתרחש בסדום; בתחילת התקופה הייתה העיר קבוץ של פרטים שעדיין אחוזים בטובם הטבעי, אך לאחר חמישים שנים השתלם באותו קיבוץ תהליך ההשחתה החברתי. משום כך, העיר סדום לא יכלה להמשיך ולהתקיים, שהרי כבר נשחתה לגמרי מהרעה החיצונית ולא הייתה מסוגלת לפעול את תכליתה בעולם, לקיבוץ מעין זה אין זכות קיום ודינו להחרב; "כיון שהאומה או הקיבוץ מתרופף בקיומו עד שאינו יכול מצד רפיון כחו להשפיע בעולם מאומה לטוב, וממילא יושפעו על ידו עניינים מושחתים ופרעות מוסריות, על כן הגיע זמנו להמחות מן העולם"⁵.

בדומה לכך, כותב המהר"ל במקום אחר: "וכל יובל נחשב עולם בפני עצמו"⁶. דהיינו, היובל נחשב לתקופה שלמה העומדת בפני עצמה. כך גם יוצא מדברי רש"י בספר שמות על עבד נרצע: "ועבדו לעולם - היינו עד היובל, מגיד שחמישים שנה קרויים עולם".

נראה לומר כי זהו הערך המצוי בחמישים שנות היובל - זוהי תקופה, עולם. היובל מסמל תקופה שלמה בה יוכלו להשתרש דעות והגיונות בעצמיות החברה, מהלכים רחבים יכולים להתרחש ולהיטמע, כפי שקרה בסדום.

דברים אלו מבארים מעט את מהות מצוות היובל.

לאחר תקופה משמעותית של חמישים שנה, העם עלול לסטות לגמרי ממסלולו ולאבד את תוכנו העצמי עקב התהליכים שהשתרשו בו במהלך שנות היובל. התורה מזהה פרצה זו ומצווה על שופר היובל - קריאה אלוקית המשיבה את העם לתוכנו העצמי ומאחדת אותו עם מגמתו המיוחדת. לולי היובל, היה העם במשך הזמן מושפע ומשתנה עקב תהליכים חיצוניים, מאבד את סגולתו חלילה ונהיה עם ככל העמים ר"ל.

יש להדגיש כי מלבד הקריאה האלוקית השומרת בשנת היובל, יש ביובל גם בחינה לכתחילאית של התעלות והזדככות; תמוה הדבר, מדוע נקראת ה'תשובה' כך? הרי לכאורה

5 עין איה שבת א, כב. להרחבת העיון במצוות היובל בהגות הרב קוק ראה: הקדמת הספר שבת הארץ, אורות הקודש א עמ' ריא.

6 נצח ישראל פרק מ"ה.

7 שמות כא, ו

על ידי התשובה האדם נפעל ומשתנה ממה שהיה, עד כדי שיוכל להגיד "אני אחר"⁸! כפי שכתב הרמב"ם.

נראה לבאר תמיהה זו לפי דברי הרב קוק: "התשובה הראשית היא שישוב האדם אל עצמו, אל שורש נשמתו, ומיד ישוב אל האלוקים"⁹.

לפי דברי הרב כאן מובן, שכל תהליך התשובה עניינו לחשוף את הפנימיות המזוככת של האדם ולהתאחד עימה. האדם חי בעולם הזה, החסר, וההתערבות בבלבולים והשקרים המצויים בו, גורמת לאדם לאבד את עצמיותו הטהורה, וחבלי עוונות ותאוות רבים מאפילים על מי שהוא באמת. לפי הרב, התשובה עניינה הוא שהאדם ישוב אל עצמו, שיחשוף את עצמיותו האמיתית וישוב למי שכבר היה. בכך האדם יתקדם, יתעלה וידבק בא־לוהיו. זוהי עבודתו בעולם וזהו ציר ההתקדמות שלנו, "התשובה באה משאיפת המציאות כולה להיות יותר טובה ומזוככת"¹⁰.

פעולה זו פועל היובל; הקריאה "איש אל אדמתו תשובו" קוראת לא רק להתבצרות אלא גם להתקדמות, על ידי השיבה לעצמיות האדם הפרטי והעם כולו חושפים בעצמם צדדים נעלים יותר ויותר ובכך מתקדמים ונעשים כבעל תשובה.

יום הכיפורים שביובל

כפי שמצינו בפסוקי התורה, תקיעת השופר הקוראת לדרור ושיבה אל העצמיות מתרחשת דווקא ביום הכיפורים "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעִשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם"¹¹.

יש לעמוד אם כן על היחס והדמיון בין יום הכיפורים ליובל.

ממשיך המהר"ל בפירושו על התורה וכותב: "היובל ויום הכיפורים שניהם דבר אחד, כי היובל חזרת הכל לחזקתו הראשונה להיות כבראשונה, וכן יום הכיפורים הכל חוזר לחזקתו הראשון, שהוא יתברך מכפר אליהם, וחזרים לחזקתם הראשונה"¹².

8 הלכות תשובה לרמב"ם ב, ד.

9 אורות התשובה טו ז.

10 אורות התשובה ה, א.

11 ויקרא כה, ט

12 גור אריה ויקרא כה, ט

כמו היובל, כן יום הכיפורים מהותו השיבה אל המקוריות. ביום הכיפורים מתגלה אור מיוחד המצרף את ישראל מסיגיהם ומעמידם לפני הקדוש ברוך הוא זכים ונקיים כטבעם. עקב כך שעצם יום הכיפורים מנקה את ישראל מעוונותיהם הנסיבתיים ומבליט את עצמותם הטהורה, בכך זוכים ישראל לכפרה על חטאיהם שנתערבבו עמהם.

נמצא אם כן כי תוכנו של היובל ותוכנו של יום הכיפורים הם 'דבר אחד', שניהם עוסקים בשיבה אל המקור והראשית. נראה, כי מסיבה זו ציוותה התורה לתקוע בשופר היובל דווקא ביום הכיפורים. בעת הזו, ביום הכיפורים שחל מתוך שנת היובל, שתי הקדושות מצטרפות ומתקיימת מעלה נעלה עוד יותר של תשובה, תשובה של יום הכיפורים בשנת היובל. רק מתוך מעלה כבירה זו, מתאפשר שופרו של היובל וקריאת הדרור בארץ.

יובל ליום כיפור

לפני חמישים שנה, בעצם יום הכיפורים בשנת תשל"ד, פרצו צבאות ערב מצפון ומדרום למדינת ישראל במטרה להשמדה עד חורמה. מדינת ישראל הופתעה ולא נערכה למתקפה העזה, ישראל ספגה כיבוש שטחים ואבדות מרובות. המלחמה היוותה סטירת לחי משמעותית למדינת ישראל, המדינה הצעירה חוותה ירידה במורל וקונספציית העליונות על צבאות ערב נמוגה.

על אף המכה הקשה בה הוכתה ישראל באותו יום כיפור, הציבור כולו ללא סייג נרתם לעזרה בלחימה ובעורף. שררה בעם אווירת אחדות נפלאה בין כלל המגורים והקבוצות הפוליטיות.

כך העיד הרב אהרון איזנטל, אשר שימש כלוחם שריון במלחמת יום הכיפורים וכעת מכהן כרב היישוב חספין ומזקני הר"מים של ישיבת הגולן, במאמר העוסק בתרומתם המיוחדת של בני ישיבות ההסדר במלחמת יום הכיפורים: "אצל רבים מאתנו שורטטה מחדש מפת כלל ישראל, והשתנה המבט על קבוצות אחרות בחברה הישראלית. עבורינו הייתה המלחמה לקו מחבר עם חלקים נוספים בחברה".¹³

המשורר יורם טהרלב הביע גם הוא את רוח הרעות והאחדות הגדולה שנשבה אז בעם ישראל, בשירו המזוהה עם מלחמת יום הכיפורים: "היה לי חבר, היה לי אח, הושט לי יד

כשאקרא, הושט לי יד בעת צרה, אני אחיך, אל תשכח”.

ככלל, ניתן להצביע על כך שההירטמות הכללית והאחדות ייחדו את העם באותה תקופה.¹⁴ יובל לאחר מכן, שנת תשפ”ד.

הקרע בעם הולך וגדל ומגיע למימדים שלא נראו כמותם בהיסטוריה של העם הישראלי. העם נחצה. הפגנות רבות שנעשות יותר ויותר אלימות משני הצדדים מתרחשות מידי שבוע, דברי לעז פוגעניים נשמעים, תנועות שלמות מוקמות על בסיס של פירוד וטינה, כבישים נחסמים, אירועי אלימות מילוליים ופיזיים מתרבים ותחושת מאבק ופרדות מורגשת ביותר בעם.

השיא הגיע ביום הכיפורים.

היו על כך שמועות עוד טרם היום הקדוש, אבל אף אחד לא האמין שאחים יכולים להתנהג זה כלפי זה בצורה כל כך בוטה וברוטלית. מזה כמה שנים היה נהוג לקיים תפילות נעילה באחת הכיכרות המרכזיות בעיר תל אביב. רוב ציבור המתפללים שם אינו מגדיר את עצמו דתי, אך שבחפצו לעמוד בתפילה לפני ריבונו של עולם ביום הקדוש בשנה ולשמוע את תקיעת השופר של יום הכיפורים. לדאבונו הרב, קבוצה של יהודים עם מניעים פרוגרסיביים פרצו באלימות לכיכר ולא איפשרו את קיום התפילה תוך התנהגות פוגענית ובוטה. התפילה ההמונית הופסקה ותקיעת השופר לא נשמעה.

הפצע הישראלי גדל והתעצם מאוד, אותו אירוע מעציב תפס את רוב שעות השידור בערוצי התקשורת השונים שנתמלאו בדברי שנאה ופירוד. היה נראה לכל כי המצב כבר אבוד, העם הרגיש שעוד אי אפשר לאחות קרע כל כך גדול ומשמעותי וכי אין מנוס מלהגיע לפירוד

14 בנוסף, כך נכתב בערך “ישראל במלחמת יום כיפור” באתר “ויקיפדיה”: “משהתבררה לעם חומרת המצב החלו גילויי התנדבות. הקימו התושבים ביוזמתם דוכנים לחלוקת פירות ומשקאות לחיילים העולים צפונה. מתנדבות האגודה למען החייל אספו חבילות ובהן ממתקים וציוד אישי עבור החיילים, וילדי בתי הספר צרפו לחבילות מכתבים מעוטרים. עיריות רבות פתחו קווי חירום למסירת דרישות שלום מהחיילים למשפחותיהם. הציבור תרם לחיילים בחזית מכשירי רדיו טרנזיסטור, משחקים וספרי קריאה קלים. אלף ספרי תורה גויסו במבצע משותף של הרבנות הצבאית, איחוד בתי הכנסת ומשרד הדתות והועברו ליחידות צה”ל השונות. הרב הצבאי הראשי חיבר תפילה מיוחדת לשלום חיילי צה”ל. פרופסורים ומרצים מהטכניון התנדבו לעבוד כמכונאים בתעשייה האווירית כדי למלא את מקום העובדים שגויסו למילואים. מאות אנשי מילואים ששהו מחוץ לישראל עזבו את מקומות עבודתם ולימודיהם וטסו על חשבונם לישראל, ועם הגיעם ארצה מיהרו להצטרף ליחידותיהם בחזית. אלפי אזרחים תרמו דם במגן דוד אדום”.

כללי של המדינה והעם. שתי מדינות לעם אחד. כאמירתה המחרידה של אם השקר במשפט שלמה: "גם לי גם לך לא יהיה - גזורו!"¹⁵

לעניות דעתי, במהלך חמישים השנים בין מלחמת יום הכיפורים עד ליום הכיפורים האחרון התרחש אותו המהלך שהזוהרה אותנו התורה לגביו. איבדנו את דרכנו, את עצמנו. עם ישראל, "גוי אחד בארץ"¹⁶, העם שייחודו הוא אחדותו וייחוד אלוּקיו, אותו העם שמוכן להישרף בטנק בוער עבור הקריאה "שמע ישראל ה' אלוּקינו ה' אחד"¹⁷ - נעשה מחולק ומפורד. כך כותב הרב לעניין זה: "יותר מכל עם ולשון אין אנחנו יכולים לסבול את הסתירה, ואת אי האחדות הנפשית, סגולת עולמים היא בנו, השלום והאיחוד"¹⁸.

נושא האחדות שהתגלה במלוא הדרו במלחמת יום כיפור לפני יובל שנים, עתה נהפך לרעיון קלוש ללא כל אחיזה במציאות. נראה כי כמו שהתורה רמזה, לאחר מהלך ארוך של חמישים שנים הגענו לנקודת אל-חזור. שופר היובל ויום הכיפורים חייב להישמע, אין מנוס מכך. יובל מיום הכיפורים האחדותי עד ליום הכיפורים המפורד, והשכינה זועקת "וקראתם דרור בארץ"! לצערנו הגדול, תקיעת השופר של יום הכיפורים לא נשמעה באותה כיכר בתל אביב, כך גם תקיעת יום הכיפורים שביובל.

שופר קטן

שנים עשר ימים עברו ותקיעת יום הכיפורים שביובל לא נשמעה. קרע האחדות בעם המשיך להחמיר והגיע לשיאו בדיון אודות קיום הקפות שניות במוצאי שמחת תורה בעיר תל אביב. אף אחד לא צפה את אשר עומד להתרחש.

בבוקר שמחת תורה פרצו קרוב ל-3,000 מחבלי חמאס את גדר ההפרדה מרצועת עזה לכיוון מדינת ישראל ופתחו במסע טרור רצחני שלא נראה כמותו מאז ה' באייר התש"ח. מאות יהודים נהרגו, עשרות נחטפו ואלפים נפצעו. מדינת ישראל הוכתה בהלם מוחלט,

15 מלכים א ג, כו. הרב קוק באורות התחיה כ מתאר את מחשבת ההפרדה בעם כמחשבת חציית התינוק הבאה מאם השקר. השוואה זו מבטאת כי פרדות בעם ישראל עולה בערך גזירת גוף חי, במצב כזה כל חלק הינו חסר משמעות וחיות, עצם המחשבה לכך הינה אבסורדית וטיפשית. לא תוכל לצמוח מכך שום תועלת מלבד מוות וחילון.

16 שמואל ב ז, כו.

17 דברים ג, ד.

18 אורות הקודש ה, עמ' תק"ב.

במובנים מסוימים אפילו עוד יותר מההלם שחוותה במלחמת יום כיפור לפני יובל שנים. מלחמה כלל מערכתית נפתחה בין מדינת ישראל לארגון הטרור חמאס, למעלה מ-300,000 לוחמי מילואים גויסו והמדינה כולה נקלעה למאבק מטלטל, מספר ההרוגים והפצועים ממשיך להתווסף מידי יום.

ומה לגבי הקרע והפירוד בעם?

עם ישראל מקרין את הטוב הפנימי שבו ומראה אחדות והרתמות שלא נצפתה מאז חמישים שנים, אז במלחמת יום הכיפורים.

רוח ההתנדבות והגיוס בין כלל המגורים חוצה גבולות. ההפגנות, הוויכוחים, האלימות והשנאה נפסקו בבת אחת. יוזמות אינספור לחיזוק החיילים והעם מתווספות, תרומות נדיבות בעשייה ובממון מתקבלות באהבה מכלל המגורים ההולכים ומתאחדים. שלטי החוצות של תעמולת הפירוד מתחלפים בשלטי אחדות וחיזוק; "עם ישראל חי!", "העם עם החיילים!", "ביחד ננצח".

ברצוני להסתכל במבט אמוני על אשר התרחש.

כפי שאנחנו מאמינים, אין דבר בעולם שנעשה לשוא, קל וחומר מהלך כל כך מטלטל כמלחמה ארוכה זו. הרב קוק במאמר 'שופרות'¹⁹ מציג שלושה מיני שופרות של משיח²⁰ הקוראים לגאולה, כנגד שלושה גדרים הלכתיים של כשרות השופר:

שופר גדול, שהוא שופר של איל הכשר לכתחילה - קריאה זו לגאולה היא המעולה מכולן, נובעת היא מרצון עצמי של ישראל להיגאל מתוך חפץ לכינון הקדושה ולתיקון עולם במלכות שדי.

למטה מכך נמצא השופר הבינוני, שופר שאר בהמות שהוא בדיעבד כשר. השופר הבינוני עניינו רצון לגאולה מתוך טבע אנושי כללי ללאומיות פשוטה ככל העמים. מצד האמת, גם חפץ זה יוצא מתוך הקודש, שהרי מתרחש הוא בישראל, אך אין הוא קורא ומכיר בכך באופן גלוי.

19 מאמרי הראיה עמ' 268.

20 על בסיס הפס': "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנרחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם" (ישעיה כו יג).

ישנה דרגה שלישית - השופר הקטן, שופר בהמה טמאה. שופר זה פסול אף בדיעבד, אך אם תקע בו אדם יצא ידי חובתו. על שופר זה איננו מברכים, הוא אינו רצוי ואף שנוא, אך עם זאת גם הוא פועל את פעולתו.

מסביר הרב שהשופר הקטן מגיע רק כאשר העם נשחת כל כך עד כדי שההתעוררות אינה יכולה לבוא מצדו, וצריך הוא להיעזר בגורם חיצוני שיפעל עליו. רק טלטלה גדולה המערערת את המערכת כולה ופועלת לכינון עצמי מחודש מהיסוד תוכל לתקן את הפגם המוטמע בעומק. במצב כזה באים אויבי ישראל ותוקעים בשופר הגאולה לאוזנינו בעל כורחנו.

שופר של חיה טמאה נהפך לשופרו של משיח. הפוגרומים, הרציחות, ההשפלות והמלחמות שהגויים עוללים בנו באים מההשגחה העליונה לפעול עלינו להתעורר, לשמוע בקול תקיעת שופר ולשוב בתשובה; תשובה אל עצמנו.

לאור דברינו לעיל, אנסה לשפוך מעט אור על התקופה החשוכה הזו.

עם ישראל איבד את הדרך, מאחדות נפלאה במלחמת יום כיפור הוא נעשה מפורד ומחולק מאי פעם. המצב כפי שהוא לא יכול היה להימשך. חמישים שנים עברו ורעיון הפרדות חלחל בעצמותינו, הגענו לנקודה ממנה כבר אי אפשר לשוב. שופר יום הכיפורים של היובל היה חייב להישמע. עם ישראל חייב לשוב לעצמיותו, לטבעו, לרוח האחדות שזהרה בו לפני יובל שנים.

"כשיש מלחמה בעולם מתעורר כח משיח"²¹. נראה לומר שהשופר נשמע לבסוף, הקריאה האלוקית הדהדה בעולם. אמנם, לצערנו הרב היה זה שופר קטן. אויבנו טלטלו אותנו לכל עבר, אך הייתה זו הדרך היחידה. לולי המלחמה היינו נאבדים לגמרי בתוך עצמינו, מאבדים את סגולתינו רחמנא ליצלן, התכלית העליונה של העולם, תיקון עולם במלכות שדי, לא הייתה מתאפשרת. בלב כואב עלינו לקבל את הייסורים הממריקים, לשמוע אל קול השופר שנכפה עלינו ולפעול לתיקון ולאחדות. אולי, לעתיד לבוא נוכל להגיד בלב שלם - "אורך ה' כי אנפת בך"²².

21 אורות המלחמה א, אורות.

22 ישעיהו יב א. 'אנפת' - לשון חרון אף. היינו, לעתיד לבוא - נודה לה' על אשר "כעס" והעניש אותנו.

שופר גדול

אין אנו מתפללים לשופר קטן. המילים "תקע בשופר גדול לחרותנו!"²³ שגורות בפינו. התכלית היא כפי שאמר הרב במאמר שופרות הנ"ל, אנו מתפללים ל"שופר שבא מתוך עומק קדושתה של נשמת ישראל, מתוך קודש קודשינו, ואז תהא הגאולה שלימה". אולם, גם השופר הקטן שאנו חווים כעת יש בו מין גאולה, גם הוא מקדם את המגמה הישראלית בעולם ופועל לטובה.

כדי להכיר יותר את הטוב התכליתי הטמון בקול השופר הנשמע בארצנו, יש להעמיק ולבאר את ערכה של האחדות בישראל.

הרב קוק כותב באורות התחיה:

סמוך לעקבא דמשיחה מתרבה סגולת האחדות באומה. טמונה היא סגולה זו במטמון של קטגוריא ומריבות, אבל תוכו רצוף אהבה ואחדות נפלאה, שמעוררת הרגשה כללית לצפיה לתשועת הגוי כולו. (אורות התחיה כה)

סמוך לעקבא דמשיחא, בתקופה בה מזהים את עקבותיו של המשיח הצועד כבר לא רחוק מאיתנו, סגולת האחדות מתרבה בעם. עם ישראל שב מכל קצות תבל ומכוון בניין לאומי אחד בארצו. קהילות שעד עתה כמעט ולא הכירו בקיומן אחת של חברתה, דרות עתה דלת מול דלת. עדות, מנהגים והלכי רוח שונים התפתחו במקומות רבים בעולם וכעת מתקבצים הם למכון אחד, כח האחדות פועל בעוצמה ונוצר אורגניזם חדש מורכב מהתאחדות כל הפזורים. כח האחדות חייב להרשים פעולתו באותה העת, עם ישראל מבטא את אמירתו הלאומית האחת, ומתרבה הוא בפנימיות העם. כמו בעדות ומנהגים כן בדעות והשקפות עולם - עם ישראל חייב לדגול באחדות, לחבר גוף אורגני שלם המורכב מכלל ישראל המסוגל להביא לגאולה ולקריאת אחדות ה' בעולם, "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד!"²⁴ עוד נרחיב ונבאר כי עקרון האחדות הישראלית אינו עקרון צדדי בעל חשיבות עצמית מובדלת, אלא, אחדותו של עם ישראל הוא עצם התיקון התכליתי; הרב קוק מסביר:

כשאור ישראל יוצא ומופיע בעולם, מיד מתגלה בעולם סגולת האחדות, המתממת

23 מתוך תפילת שמונה עשרה.

24 ראה עוד מאמר "למלחמת הדעות והאמונות", זרעונים, אורות. / מאמר האחדות במאמרי הראיה (עמ' 16-17).

את כל הכחות כולם להופעה שלמה וכולולה. העולם הרוחני כלו בכל צדדיו מתארגן לחטיבה אחת, שגם אותו הככר מלא הקטטות ושל האמונות מתמלא שלווה ואורה. ('שללי אורות', מאמרי הראיה עמוד 23)

הורגלנו לחשוב שכל רעיון בהכרח בא לסתור את הרעיון שעומד כנגדו. על כן, אם אדם או אומה מאמינים בדעה מסויימת, הרי שכל דעה אחרת מעוותת היא לגמרי ואין בה מן האמת. אין זה דרכה של כנסת ישראל, אמונתנו היא כי הקב"ה "הכל ברא לכבודו"²⁵ וכי "אין נסתר מנגד עיניך"²⁶. כל ציבור ואידאה בעולם יש בו ניצוץ אמת אשר ראוי להיכלל באמת השלמה. במצב שתיארנו לעיל אמנם, כל אחד ישאר כלוא בהשקפה החלקית שפיתח לעצמו ולא יאפשר לשום דעה אחרת לפעול להשלמתו. באופן כזה, לא תהיה כל תקווה להגעה לאמת הכוללת ולתיקון מוחלט. החידוש הישראלי המרכזי בעולם הוא הקריאה באל אחד - אין העולם מורכב מהמון כוחות נגדיים העוינים זה לזה, אלא הכל נכלל באמת אחת אחדותית בה כל כח פועל להשלמת חברו. אותו השלום הכללי הוא חזון אחרית הימים הישראלי, כפי שמנבא ישעיהו - "לא ישא גוי אל גוי חרב"²⁷, "וגר זאב עם כבש"²⁸. המגמה הישראלית קוראת לאיחוד הסתירות ולהרמוניה כוללת. סגולת האחדות, היא היחידה שתשכין שלום בעולם ותביא לגאולת עולמים. גאולה מן הפירוד, הסתירה, המוות והחוסר לעבר השלום, החיים, השלמות והאחדות. כדי להביא לגאולה זו, לפני הכל, על עם ישראל לחיות באחדות. רק כך יוקרן לעולם הטבת השלום הכללי וערכו. כאשר קיבוץ אנושי מגוון כל כך כעם ישראל²⁹ חי בהרמוניה, שלום ואחדות אמיתית המביאה

25 מברכות הנישואין.

26 מהסליחות.

27 ישעיהו ב ה.

28 ישעיהו יא ו.

29 מבואר במקורות כי עמ"י אף כולל בתוכו תמצית כל האומות, ומכך מובן שבכח קיום ההרמוניה ששורה בעמ"י, מסוגלים לכך גם גויי הארץ; כתוב בפס' (דברים לב ח): "בְּהִנָּחַל עֲלֵינוּ גוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אָדָם יִצְבַּ גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", רש"י מפרש על המקום: "בְּשִׁבְלֵי מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעֵתִידִין לְצֵאת מִבְּנֵי שָׁם, וְלְמִסְפַּר שְׁבָעִים נֶפֶשׁ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁיָרְדוּ לְמִצְרַיִם הַצֵּיב גְּבֻלַת עַמִּים - שְׁבָעִים לְשׁוֹן". הרב ראובן ששון בספרו 'והאר עיננו' מבהר ומחדד את דברי רש"י: "עם ישראל הם שבעים נפש, והיינו שיש שבעים כוחות ובחינות שונות בעם ישראל, וכנגד כל כח וכח מִיִּשְׂרָאֵל, הוא (ה) הַצֵּיב והעמיד אומה". לאור זה כתב הרב באורות המלחמה פס' ו: "ישראל הוא האספקלריא (- ראי) הכללית של כל העולם", וכן כתב במאמר 'למלחמת הדעות והאמונות': "ישראל, בתור התמצית של של האנושיות כולה, מקבצים בקרבם את סגולות כל העמים כולם והן מתאחדות בתוכם בצורה אידיאלית קדושה, באחדות נשאה".

להטבה כללית נעלה, אז יבחינו האומות במציאות השלום ובמעלתו ונבוא בעז"ה לגאולת עולמים, "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'".³⁰

מובן אם כן מדוע סגולת האחדות היא שתביא לגאולה השלימה, רק "גוי אחד בארץ" מסוגל להעשות "ממלכת כהנים וגוי קדוש". הקריאה הישראלית הכוללת אינה יכולה לפסוח על אף מגדר, ציבור או דעה, הכל חייב להתגבש יחד באחדות הכוללת של כנסת ישראל. רק כך נזכה בגאולה. כדברי הרב, סגולה זו טמונה בתוך מטמון של קטגוריה ומריבות, כפי שאנחנו חווים, אך באמת כולנו אחד.

אכן, השופר הקטן אינו התכלית הסופית, אך מובן שהוא נדבך משמעותי בתהליך הגאולה. שופרה של אחדות הוא שופרו של משיח! אחדות בעם ישראל אינה מסתכמת בחוסר מריבות, אלא היא גורם ישיר לגאולת עולמים.

שנזכה בעזרת ה' שתקיעת השופר הקטן לא תעלה לריק, נקשיב ונשמע לקריאה האלוקית לאחדות גמורה בעם ונצליח להביא לגאולה שלימה בעזרה"ת. ויתקיים בנו הכתוב: "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים"³¹!

